INTERNATIONAL

Scientific Indexing

Fresh Ideas for Growing your Citations

Certificate

This is to certify that **KARADENIZ BLACK SEA INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL** is indexed in International Scientific Indexing (ISI). The Journal has Impact Factor Value of **0.934** based on International Citation Report (ICR) for the year **2018-19**. The URL for journal on our server is https://isindexing.com/isi/journaldetails.php?id=7901

Editor ICR Team
(ISI)

International Scientific Indexing
(ISI)

International Sciencetific Indexing

(ISI Databese)

Google Akademik

Index Copernicus

(ICI World of Journals)

0?
e=2159024400&v=beta&t=CF4F1szg_uFiz9jRhaq_EOQ_fhsIIMeUM8pbV_V-vC0

Central and Eastern European Online Library (CEEOL)

Modern Language Association

Directory of Research Journals Indexing

Sosyal Bilimler Atıf Dizini (SOBİAD)

Scientific Indexing Services (SIS)

KARADENİZ

BLACK SEA - ЧЕРНОЕ МОРЕ

Kış/ зима/Winter 2017 ▪ Yıl/Год/Year 9 ▪ Sayı/Число/Issue 36

ÜÇ AYDA BİR YAYINLANAN ULUSLARARASI HAKEMLİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

ЕЖЕКВАРТАЛЬНЫЙ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК

AN INTERNATIONAL QUARTERLY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

ISSN: 1308-6200

http://www.dergikaradeniz.com; www.dergikaradeniz.net; www.dergikaradeniz.org

Sahibi/ Учредитель/ Owner

Hayrettin İVGİN

Konur Sokak 66/7 Bakanlıklar-ANKARA (+90) 312 4259353 - hayrettinivgin@gmail.com

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Saliha Sinem İVGİN

Editör/ Главный редактор/ Editor

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK ▪ Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU

Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ ▪ Doç. Dr. Ranetta GAFAROVA

Arif Cem TOPUZ ▪ Eser KARADENİZ

Yayın Kurulu/ Редколлегия/ Editorial Board

Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ (Maltepe Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Anatoly A. BURTSEV (Ammasov Adına Yakutistan Devlet Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Emekli) ▪ Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Selçuk Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Bekir DENİZ(Ardahan Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Sulayman KAYIPOV (Çuy Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Faruk ÇOLAK (Niğde Üniversitesi ▪ Prof. Dr. Prof. Dr. Hikmet KORAŞ (Niğde Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Dimitri D. VASİLEV (Moskova Bilimler Akademisi) ▪ Prof. Dr. Elfina SİBGATULLİNA (Moskova Bilimler Akademisi) ▪ Prof. Dr. Yakup ÇELİK (Yıldız Teknik Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Victoria V. KRASNYKH (Kiev Bilimler Akademisi) ▪ Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Emekli) ▪ Prof. Dr. İhsan BULUT (Akdeniz Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Mustafa ÜNAL(Erciyes Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Mambetturdu Mambetakun (Şincan Pedagoji Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Layli ÜKÜBAYEVA (Manas Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Roin KAVRELIŞVILI (İvana Cevahişvili Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ (Karadeniz Teknik Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Enver TÖRE (Artvin Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN (Hacettepe Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Tina GELAŞVİLİ(İvana Cevahişvili Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Elena ARABADJİ (Melitopol Devlet Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Natalie KONONENKO (Alberta Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Betül KARAGÖZ (Giresun Üniversitesi) ▪ Doç. Dr. Nadya TIDIKOVA (Altayistik Enstitüsü) ▪ Doç. Dr. İbrahim TÜZER (Yıldırım Bayazıt Üniversitesi) ▪ Doç. Dr.Ahmet İÇLİ (Ardahan Üniversitesi)

Redaksiyon / Редакция / Redaction

Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ / Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU

Uluslararas İlişkiler / Международныеотношения / International Relations Expert

Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU : vediaskaroglu@ardahan.edu.tr

Yabancı Dil Danışmanları / Советникипоиностраннымязыкам / Foreign Language Consultants

Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ / Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU

Yazışma Adresi / Адресиздательства / Correspondance Address

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü-Ardahan/TÜRKİYE

Tel.: (+90) 5308852928 - (+995) 597054760 e-mail: dergikaradeniz@gmail.com

Baskı / Типография / Press: Bizim Dijital (ANKARA)

Mizampaj/ Расположение/ layout : Ayşe İKİZ

Bu dergi Tübitak/ULAKBİM TR, Index Copernicus (IC), Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Ulrich's Web (UPD), Modern Language Association of America (MLA), Proquest, ASOS Index ve SOBİAD - Sosyal Bilimler Atıf Dizini tarafından indekslenmektedir.

This journal is indexed by Tubitak/ULAKBIM TR, Index Copernicus (IC), Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Ulrich's Web (UPD), Modern Language Association of America (MLA), Proquest, ASOS Index and SOBİAD.

Hakem Kurulu/ Консультативный совет – Редколлегия/ Editorial Board

Hakem Kurulu

- Prof.Dr. Tofiq ABDÜHASANLİ ABDÜLAZİZ OĞLU, Devlet İktisat Üniversitesi (Azerbaycan)
- Prof. Dr. Adnan AKGÜN – Maramara Üniversitesi, (Türkiye)
- Prof. Dr. Ali AKAR – Muğla Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN – Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Tayyar ARI – Uludağ Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. İbrahim Ethem ATNUR – Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Aygün ATTAR – Giresun Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hasan BAHAR – Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Cevat BAŞARAN – Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Vladimir BELYAKOV – (Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Uwe BLAESİNG – (Hollanda)
- Prof. Dr. Valerij BOVTUN – Altay Devlet Teknik Üniversitesi (Altay Kray – Rusya Federasyonu
- Prof. Dr. İhsan BULUT – Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ahmet BURAN – Fırat Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Nalan BÜYÜKKANTARCIOĞLU – Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ömür CEYLAN – Kültür Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ahmet CİHAN – Nevşehir Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Maria CİKİA – (Gürcistan)
- Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR – Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Halit ÇAL – Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU – Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Necati DEMİR – Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Bekir DENİZ – Akdeniz Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Remzi DEVLETOV – Kırım Devlet Pedegoji ve Mühendislik Üniversitesi, (Kırım)
- Prof. Dr. Abide DOĞAN – Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV – Muğla Üniversitsi (Türkiye)
- Prof. Dr. A. Bican ERCİLASUN – Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN – Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Gavril GAVRILEVIÇ FILIPPOV – (NEF Üniversitesi Yakutistan – Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Nevin GÜNGÖR ERGAN – Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hande BİRKALAN-GEDİK – Yeditepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Orhan GÖKÇE – Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. İsmail GÖRKEM – Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kadir GÜLKAYRAN – (İran)
- Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN – Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN – Muğla Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU – Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Harun GÜNGÖR – Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Figen GÜRSOY – Ankara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Tacida HAFIZ – (Bosna-Hersek)
- Prof. Dr. Cengiz HAKOV – (Bulgaristan)
- Prof. Dr. Vasiliy Vasilyeviç İLLARİONOV (SAHA Cumhuriyeti –Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Alimcan İNAYET – Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Bravina Rozalia INNOKENTYEVNA (SAHA Cumhuriyeti Bilimler Akademisi –Rusya Federasyonu)

//

- Prof. Dr. Aleksander KADİRBAYEV - (Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Fitnat KAPTAN - Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ - İstanbul Aydın Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kerem KARABULUT - Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Recai KARAHAN - Yüzüncü Yıl Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ayla KAŞOĞLU - Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ - İvana Cevahişvili Üniversitesi (Gürcistan)
- Prof. Dr. Sulayman KAYIPOV (CHUI Üniversitesi - Kırgızistan)
- Prof. Dr. İsmail KERİMOV - Kırım Devlet Pedagoji Üniversitesi (Kırım)
- Prof. Dr. Remzi KILIÇ - Niğde Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Faruk KOCACIK - Cumhuriyet Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Aynur KOÇAK - Yıldız Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Özdemir KOÇAK - Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Abdullah KORKMAZ - İnönü Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ - Maltepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL - Ahi Evran Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Victoria V. KRASNYKH - Moskova Lomonosov Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU - Marmara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Muhtar KUTLU - Ankara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Sabahattin KÜÇÜK - Emekli (Türkiye)
- Prof. Dr. Mambetturdu MAMBETAKUN (Şincan Pedagoji Üniversitesi, Çin)
- Prof. Dr. Olga MELNITCHOUK, (NEF Üniversitesi - Yakutistan - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Alekseyev Anatoly NIKOLAYEVIC (RAN Kuzey Sibirya Halkları Bölümü - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Mehmet OKUR - Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ - Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Mustafa ÖNER - Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ramazan ÖZEY - Marmara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Haydar ÖZTAŞ - Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT - Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hakan POYRAZ - Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Abdulkerim RAHMAN - (Çin)
- Prof. Dr. Hülya SAVRAN - Balıkesir Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Elfina SİBGATULLİNA - (Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Hatice ŞAHİN - Uludağ Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. İbrahim ŞAHİN - Osman Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ - Niğde Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Esma ŞİMŞEK - Fırat Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN - Kırıkkale Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Abdulvahap TAŞTAN - Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Orhan Kemal TAVUKÇU - Rize Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN - Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kerim TÜRKMEN - Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Berrak TARANÇ - Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Halil İbrahim USTA - Ankara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Mustafa ÜNAL - Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Olga MELNİCUK - (NEF Üniversitesi - Yakutistan - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Celalettin VATANDAŞ - Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kamil VELİ - İstanbul Aydın Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Obayev Nikolay VYACESLAVOVIC - Tuva Devlet Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Hakkı YAZICI - Kocatepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Betül KARAGÖZ YERDELEN - (Giresun Üniversitesi)
- Prof. Dr. Dursun YILDIRIM - Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)

- Doç. Dr. Bahattin ÇELİK – Ardahan Üniversitesi (Türkiye)
- Doç. Dr. İbrahim TÜZER – Yıldırım Bayazıt Üniversitesi (Türkiye)
- Doç. Dr. Mustafa ŞENEL – Kafkas Üniversitesi (Türkiye)
- Doç. Dr. Mutlu Deveci – Fırat Üniversitesi, Elazığ (Türkiye)
- Doç. Dr. Ergali ESBOSUN – Abay Üniversitesi (Kazakistan)

Temsilcilikler / Представители/ Representatives

YURT İÇİ / Турция / Interior:

Prof. Dr. Bekir DENİZ – ANTALYA ▪ Yrd. Doç. Dr. Bilşen İNCE ERDOĞAN – AYDIN ▪ Doç. Dr. Salim ÇONOĞLU – BALIKESİR ▪ Yrd. Doç. Dr. Ali ATALAY – BOLU ▪ Halis TEKİN – BURDUR ▪ Yrd. Doç. Dr. Rahman ÇAKIR – GİRESUN ▪ Yrd. Doç. Dr. Fatma Sibel BAYRAKTAR – EDİRNE ▪ Doç. Dr. Davut KILIÇ – ELAZIĞ ▪ Yrd. Doç. Dr. Hilal OYTUN ARSLAN – İSTANBUL ▪ Doç. Dr. Özkan ÖZTEKTEN – İZMİR ▪ Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ – KAYSERİ ▪ Yrd. Doç. Dr. Cengiz GÖKŞEN – KARS ▪ Osman KABADAYI – KIRŞEHİR ▪ Yrd. Doç. Dr. Mehmet EROL – KİLİS ▪ Dr. Erkan KALIPÇI – KONYA-NEVŞEHİR ▪ Yrd. Doç. Dr. Adnan Menderes KAYA – MALATYA ▪ Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ethem ÖZKAN – NEVŞEHİR ▪ Doç. Dr. Hikmet KORAŞ – NİĞDE ▪ Prof. Dr. Ergin AYAN – ORDU ▪ Doç. Dr. Bekir ŞİŞMAN – SAMSUN ▪ Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA – SİVAS ▪ Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ – TRABZON ▪ Yrd. Doç. Dr. Rezzan KARAKAŞ – DİYARBAKIR

YURT DIŞI / Другие страны /Abroad:

Mehmet Akif KORKMAZ – ALMANYA ▪ Jale İSMAİLOV – AZERBAYCAN ▪ İlya İVANOV – ÇUVAŞİSTAN ▪ Serpil KUP – FRANSA ▪ Maria CİKİA – GÜRCİSTAN ▪ Mehmet TÜTÜNCÜ – HOLLANDA ▪ Harid FEDAİ – KKTC ▪ Prof. Dr. Tacide HAFIZ – KOSOVA ▪ Prof. Dr. Hamdi HASAN – MAKEDONYA ▪ Lübov ÇİMPOYEŞ – MOLDOVA ▪ Eden MAMUT – ROMANYA ▪ Doç. Dr. Miryana MARİNKOVİÇ – SIRBİSTAN ▪ Prof. Dr. Elfina SİBGATULLİNA – RUSYA FEDERASYONU ▪ Hakan KARAKOÇ – RUSYA FEDERASYONU – YAKUTİSTAN ▪ Doç. Dr. Nadya TIDIGOVA – ALTAY ▪ Murat TOYLU – TATARİSTAN M.C. ▪ Natalya BUDNİK – KIRIM – UKRAYNA ▪ Dr. İrina KAYAN – POKROVSKAYA – UKRAYNA ▪ Prof. Dr. İngeborg BALDAUF – ALMANYA ▪ Prof. Dr. Ramesh DEOSARAN – TRİNİDAD-TOBAGO ▪ Prof. Dr. Pavel DOLUKHANOV – İNGİLTERE ▪ Prof. Dr. Charlyn DYERS – GÜNEY AFRİKA ▪ Prof. Dr. Shih-chung HSIEH – TAYVAN ▪ Doç. Dr. Rainer CZICHON – ALMANYA ▪ Doç. Dr. Ramile ESXADULLAKIZI – TATARİSTAN M.C. ▪ Doç. Dr. Cabbar İŞANKUL – ÖZBEKİSTAN ▪ Doç. Dr. Gholam VATANDOUST – KUVEYT ▪ Dr. Anarhan NADİROVA – KIRGIZİSTAN ▪ Prof. Dr. İsa HABİBBEYLİ – NAHÇIVAN ▪ Prof. Dr. Rukiye HACI – ÇİN ▪ Prof. Dr. Cengiz HAKOV – BULGARİSTAN ▪ Prof. Dr. Marika Cikia – GÜRCİSTAN ▪ Prof. Dr. Dosay KENÇATAY – KAZAKİSTAN ▪ Prof. Dr. Kopi KYÇYKU – ROMANYA ▪ Dr. Maria MAVROPOULOU – YUNANİSTAN ▪ Dr. Emna CHIKHAOUİ – TUNUS ▪ Yrd. Doç. Dr. Damuta CMMİELWSKA – POLONYA ▪ Prof. Dr. Tursun GABİTOV – KAZAKİSTAN ▪ Prof. Dr. Kadir GÜLDİKEN – İRAN ▪ Doç. Dr. Ergali ESBOSUNOV – KAZAKİSTAN ▪ Prof. Dr. Ebulfez AMANOĞLU – NAHÇIVAN ▪ Dr. Kızıl Maadır SİMÇİT, RUSYA FEDERASYONU – TUVA ▪ Ertuğrul KULAÇ – RUSYA FEDERASYONU – BURYATİA ▪ İrina JERNOSENKO – RUSYA FEDERASYONU – ALTAY KRAY ▪ Prof. Dr. Ruslan KADİROV (Dağıstan Cumhuriyeti, RUSYA FEDERASYONU) ▪ Doktorant Nursaule AKHATOVA (Oral şehri KAZAKİSTAN)

İÇİNDEKİLER/ CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

Söz Başı
Presentation
Предисловие
Prof. Dr. Erdoğan Altınkaynak IX

DESTANDAN MİLLÎ KİMLİK İNŞASINA: ALTAYLI YAZAR ÇIBAŞ KAYİNÇİN'İN "KAYÇI" HİKÂYESİNDE YAPI VE İZLEK
FROM EPIC TO NATIONAL IDENTITY CONSRUCTION: STRUCTURE AND THEME IN ALTAI WRITER ÇIBAŞ KAYİNÇİN'S STORY "KAYÇI"
От Дастана К Национальной Идетичностью: Структура И Литературный След В Рассказе Алтайского Писателя Чыбаша Кайинчи "Кайчы"
Abdullah Elcan-Yavuz Sinan Ulu 1

***YARALI MAHMUT* HİKÂYESİNDE KADIN TİPLERİ**
WOMAN TYPES IN THE TALE OF *YARALI MAHMUT*
Женский Образ В Повествование "Раненный Махмут"
Rezan Karakaş, Erdem Akın, Firdevs Güneş 17

TÜRK KÜLTÜRÜ İÇİNDE BOZKIR (KONYA) DÜĞÜN GELENEĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
EVALUATION OF BOZKIR (KONYA) WEDDING TRADITION IN TURKISH CULTURE
Оценка Свадебных Традиций Бозкыра (Конья) В Турецкой Культуре
Atilla Kartal 34

ADIYAMAN MÜZESİ'NDEN NEOLİTİK DÖNEME AİT BİR KADIN HEYKELCİĞİ
A FEMALE FIGURINE FROM NEOLITHIC PERIOD AT ADIYAMAN MUSEUM
Женская Скульптура Эпохи Неолита В Музее Адыямана
Fehmi Erarslan- Bahattin Çelik 47

ŞANLIURFA İLİ YÜZEY ARAŞTIRMASI, 2017
ARCHAEOLOGICAL SURVEY IN ŞANLIURFA PROVINCE, 2017
Исследования Рельефа Местности Окрестностей Шанлыурфы, 2017
Bahattin Çelik 52

M. NECATİ SEPETÇİOĞLU'NUN "ÇATI" ROMANININ ROMAN TEORİSİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ
M. NECATI SEPETÇİOĞLU'S NOVEL "ÇATI/ROOF" IN TERMS OF NOVEL TECHNIQUE
Анализ Романа М. Неджати Сепетчиоглу "Чаты/Кровля" С Точки Зрения Теории Романа
Bünyamin Tetik 67

TÜRKİYE'DE HELAL TURİZM
HALAL TOURISM IN TURKEY
Халяль Туризм В Турции
Derya Baysal 89

İSMAİL GASPIRALI ANLATILARINDA ŞAHIS KADROSU
CHARACTERS IN İSMAİL GASPIRALI'S NARRATIVES
Образ Автора В Философских Воззрениях Исмаила Гаспринского
Ferhat Uzunkaya 104

A CONTRASTIVE ANALYSIS OF ENGLISH ANGER-FURY AND TURKISH KIZGINLIK-ÖFKE
İNGİLİZCEDEKİ ANGER-FURY İLE TÜRKÇEDEKİ KIZGINLIK-ÖFKE KAVRAMLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ
Hatice Karaaslan 119

KÜÇÜK İSKENDER'İN "YAZGININ ÖLÇÜSÜ" İSİMLİ KÜÇÜREK ÖYKÜSÜNÜN DİLSEL GÖSTERGELERLE YORUMLANMASI
THE INTERPRETATİON OF KÜÇÜK İSKENDER'S SHORT SHORT STORY TITLED "YAZGININ ÖLÇÜSÜ" WITH LINGUISTIC INDICATORS
Лингвистический Комментарий К Короткому Рассказу Кучука Искендера «Срок, Отмеренный Судьбой»
Merve Kolikpınar 137

16. YÜZYILDA KORKUNÇ İVAN'IN RUS TARİHİNDEKİ ROLÜ ÜZERİNE
THE ROLE OF 'IVAN THE TERRIBLE' IN THE 16TH CENTURY OF RUSSSIAN HISTORY
Роль «Ивана Грозного» В Xvı Веке Российского Истории
Muhammed Taşkesenligil 143

YER ADLARI(TOPONİMİ) AÇISINDAN "TARAMA SÖZLÜĞÜ"
"TARAMA SÖZLÜĞÜ" IN TERMS OF TOPONYMY
"Словарь Справочник" С Точки Зрения Топонимии
Mustafa Şenel-Aysun Gündüz Önal 152

ÜLKÜ TAMER'İN ŞİİRLERİNDE YENİ BİR DÜNYANIN OLUŞUMUNDAKİ ROLÜYLE ÇOCUK
CHILD AS AN IMAGE IN THE ESTABLISHMENT OF A NEW WORLD IN THE POETRY BY ÜLKÜ TAMER
Детская Роль При Установлении Нового Миропорядка В Поэзии Юлкю Тамера
Okan Özkara 164

HALİDE EDİB ADIVAR'IN ROMANLARINDA SOSYAL BİR MESELE OLARAK DİN / İSLAM
RELIGION / İSLAM AS A SOCIAL ISSUE IN HALİDE EDİP ADIVAR'S NOVELS
Ислам /Религия Как Социальный Вопрос В Романах Халиде Эдиб Адывара
Ramis Karabulut 176

NAHÇIVAN'IN ESKİ SANAT ALANLARINDAN
THE ANCİENT ART OF NAKHCHIVAN
Древнее Ремесло Нахчыван
Togrul Halilov 202

СВЕТЛЫЕ БОЖЕСТВА ЯКУТСКОЙ РЕЛИГИИ АЙЫЫ, РОДОВЫЕ ТОТЕМЫ, АНИМИЗМ И ШАМАНИЗМ
THE LIGHT DIVINITY OF THE YAKUT RELIGION OF AYYA, GENITAL TOTEMISM, ANIMISM AND SHAMANISM
Vasiliy Vasilyeviç Ushnıtsky 212

ADLÎ DÎVÂNI VE AHMET PAŞA DÎVÂNI'NIN ANLAM DÜNYASI BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI
COMPARISON OF THE DİVANS OF ADLİ AND AHMET PASHA IN TERMS OF THE SEMANTIC WORLD
Сравнительное Исследование Значения Мира В Диванах Адли Иахмет Паши
Yakup Yeşilyaprak 224

OSMANLIDA KULLANILAN VİLÂYET TABİRİ ÜZERİNE
ON THE INTERPRETATION OF THE TERM "VİLAYET" DURING THE OTTOMAN EMPIRE
Об Использование Термина «Вилайет» В Османской Империи
Iasha Bekadze 240

ŞANLIURFA KALE ETEĞİ NEKROPOLÜ KAYA MEZARLARI
ŞANLIURFA CASTLE SKIRT NECROPOLI STONE TOMBS
Скальные Гробницы Некрополя У Подножия Крепости Шанлыурфа
Yusuf Albayrak 269

YAVUZ SULTAN SELİM DEVRİ ERZİNCAN SANCAĞI KANUNNÂMESİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ
EVALUATION OF THE CODES OF ERZINCAN IN YAVUZ SULTAN SELIM ERA
ОЦЕНКА ЗАКОНОПОЛОЖЕНИЯ САНДЖАКИ ЭРЗИНДЖАН В ЭПОХИ ЯВУЗ СУЛТАН СЕЛИМА
Iasha Bekadze-Merab Bekadze.....280

ÂKIB VE ŞİİRLERİ
ÂKIB AND HIS POEMS
Поэзия Акиба
Ahmet İçli.....302

SÖZ BAŞI

Saygı değer okuyucular,

Dergimizin 36. Sayısı, Ardahan Üniversitesi kurucu rektörü Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ'a armağan edilmiştir. 37. Sayımız ise Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN'e armağan edilecektir. Yazılarınızı bekliyoruz.

Dergimizin ilk sayısından bugüne kadar Sorumlu Yazı İşleri Müdürlüğümüzü yürüten Erhan İVGİN vefat etmiştir. Acımız büyüktür. Merhuma Allah'tan rahmet, kederli ailesine başsağlığı dileriz.

Bu sayıdan sonraki sayılarımızda, posta adresimize gelen makaleler kabul edilmeyecektir. Makalelerinizi lütfen sistem üzerinden gönderiniz. DergiPark projesi kapsamında yüklenen makaleler editörlerimiz tarafından uygunluğu kontrol edildikten sonra hakemlere gönderilerek değerlendirmeye alınacaktır.

Dergi olarak 9 – 11 Şubat 2018 tarihleri arasında Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te bir "Sosyal Bilimler Sempozyumu" düzenleyeceğiz. Sempozyum adresine www.dergikaradeniz.net/sempozyum linkinden ulaşabilirsiniz.

Dergimizin yayınlanmış sayılarına, arşivlerimizdeki makalelerine www.dergikaradeniz.com; www.dergikaradeniz.net; www.dergikaradeniz.org adreslerinden erişebilirsiniz.

Akademik yükselme sağlayanlara başarılarının devamı, aramızdan ayrılan sosyal bilimcilere Tanrıdan rahmet diliyoruz.

Çalışmalarınızda kolaylık ve başarılar dilerim.

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK
Editör

PRESENTATION

Esteemed readers;

The 36th issue of our journal has been dedicated to Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ, the founder rector of Ardahan University. The following issue (37th) will be dedicated to Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN. We are expecting our esteemed academicians to contribute to that issue through their valuable scientific writings.

Unfortunately, Mr. Erhan İVGİN, who has been the chief-of-technical Office of our journal since its foundation, has passed away. We are in in deep mourning. May Allah show his pity and kindness to him! We wish patience to his dear family.

Articles sent to our e-mail address will not be accepted any longer. Please send your articles through the system present on ULAKBİM's website. Articles sent through DergiPark system are directed to the referees following control by our editors in terms of convenience.

As an international journal, we are organising an "International Symposium on Social Sciences" in Thibilisi, capital of Georgia, between February 9-11th. You can get information about the symposium through www.sempozyumtiflis.net.

You can obtain the previous issues of our journal in the archives through www.dergikaradeniz.com; www.dergikaradeniz.net; www.dergikaradeniz.org

We wish success to academicians who have attained new titles and pay tribute to those who have passed away.

We wish you a successful period.

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK
Editor

ПРЕДИСЛОВИЕ

Дорогие читатели,

36 номер журнала будет посвящен основателю Ардаханского университета профессору, доктору Рамазану Коркмазу, 37 номер журнала – профессору, доктору Али Берат АЛЬПТЕКИН.

Большой потерей стала безвременная кончина Эрхана Иргина, ответственного за отдел рукописей, который был с нами с момента издания первого номера журнала до настоящего времени.

С этого выпуска журнала и в дальнейшем статьи не будут приниматься на элетронный адрес. Убедительно просим вас высылать статьи через веб-страницу. Согласно трабованиям проект «Дерги парк», высланные статьи должны будут пройти соответствующую эспертизу редакционного совета, после одобрения они будут рекомендованы к публикации.

9-11 февраля 2018 в Тбилиси (Грузия) состоится «Научно-социологический симпозиум», организованный редакцией журнала. Информация о симпозиуме размещена на сайте: www.sempozyumtiflis.net

Все публикации журнала размещены по следующим адресам: www.dergikaradeniz.com; www.dergikaradeniz.net; www.dergikaradeniz.org

Всем коллегам желаем дальнейших успехов, а безвременно ушедшим от нас вечная память.

С пожеланиями плодотворной работы

Профессор доктор Эрдоган АЛТЫНКАЙНАК
Редактор журнала

ŞANLIURFA KALE ETEĞİ NEKROPOLÜ KAYA MEZARLARI

ŞANLIURFA CASTLE SKIRT NECROPOLI STONE TOMBS

СКАЛЬНЫЕ ГРОБНИЦЫ НЕКРОПОЛЯ У ПОДНОЖИЯ КРЕПОСТИ ШАНЛЫУРФА

Yusuf ALBAYRAK[*]

ÖZ

Şanlıurfa şehir merkezinde bulunan ve bugün Şanlıurfa Kalesi olarak adlandırılan kalenin eteğinde bir Nekropol alanı bulunmaktadır. Son yıllarda yapılan kazı ve temizlik çalışmalarında Nekropol alanında bulunan tüm kaya mezarları ortaya çıkarılmıştır. Roma kaya mezar mimarisini yansıtan mezarlardan günümüze koruna gelenler detaylı şekilde incelenmiş ve tipolojileri çıkarılmıştır. Buna göre de buradaki mezarlar sınıflandırılmıştır; Merdivenli veya rampalı Dromoslu tek odalı ve üç Arcaseliumlu kaya mezarları, basit girişli tek odalı ve üç Arcaseliumlu kaya mezarları, geçişli iki odalı ve beş Arcaseliumlu kaya mezarları ve Loculuslu mezar odalı kaya mezarları.

Anahtar Kelimeler: Kaya Mezarı, Dromos, Arcaselium

ABSTRACT

There is a necropolis area in the city center of Şanlıurfa and today it is called Şanlıurfa Castle. In recent years, excavations and cleaning work have revealed all rock tombs in the Necropolis area. From the graves reflecting the Roman rock tomb architecture, the details of the day-to-day survivals were studied in detail and the typologies were removed. According to this, the graves were classified here; One-room and three-arcaselium rock tombs with stairs or ramps, one-roomed with simple entrance and three Arcaselium rock tombs, two-roomed rock-cut tombs with five interlocking Arcaseliums and rock tombs with Loculus tombs.

Key Words: Rock Tomb, Dromos, Arcaselium

АННОТАЦИЯ

В центре города Шанлыурфы расположена крепость, у подножия которой находится Некрополь (город мертвых). В результате проведенных в последнее время раскопок обнаружены места скальных гробниц в Некрополе. Исследования показали, что в них сохранились традиционные архитектурные оттенки Римской скальной гробницы. На основе этого гробницы

[*] Harran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Osmanbey Kampüsü, ŞANLIURFA, E-posta: albayrakyusuf55@hotmail.com

10.17498/kdeniz.366359

подразделяются: лестничные или ярусные дромосы с одной и тремя аркосолиумы скальные гробницы; обычные однокомнатные и трехкомнатные аркосолиумы скальные гробницы, временные двух и пятикомнатные аркосолиумы скальные гробницы и отдельные комнаты скальных гробниц локулус.

Ключевые слова: скальные гробницы, дромос, аркосолиум.

Giriş

İnsanoğlu yaşamla ilgili tüm olguları benimsemesine rağmen ölümü kolayca kabullenememiştir. Fakat kaçınılmaz olan ölüm toplumlarda her şeyin sonu olarak algılanmamıştır. Ölümden sonraki yaşama ilişkin inançlar, insanoğlunun ölüleri için mezar yapmak fikrini doğurmuştur (Seeher 1993, 9; Özgüç 1948, 98). Ölülerin gömülmesi işlemi farklı yöntemlerle günümüze kadar uygulana gelmiştir. Bu yöntemler: Yeraltı oyma mezarlar, yeraltı örme mezarlar, yeraltı oyma – örme mezarlar, taş sandık mezarlar, toprak mezarlar, urneler, küp mezarlar, kaya mezarlar (Çevik 2000, 8), ve taş tekneler; yani lahitlerdir (Koch 2001, 1). Kaya mezar odaları kişinin bir sonraki yaşamını devam ettireceği alanlar olarak düşünülmüş ve bir konuta benzetilmiştir. Kaya işleme sanatı Anadolu'da Hititler döneminde dinsel, fakat genelde politik amaçlı kabartmalarla başlar ve tarihin akışı içinde boyut kazanarak Erken Hıristiyanlık Kapadokya'sında kaya kentlerine dönüşür (Sivas 1999, 201). Kayaya mezar açma geleneği ise ilk olarak M.Ö. 9. yüzyılda Urartular'la başlar (Işık 1989, 17). Olasılıkla Persler'in Anadolu'ya gelişleriyle de M.Ö. 6. yüzyılın 2. yarısından itibaren yaygınlaşır (Kurt ve Boardman 1971, 325). Kuzey Suriye'de yaygın olan (Orthmann 1979,101) yer altına veya yer üstüne taş duvarlarla yapılanların yanı sıra kayalara oyularak da elde edilmiş oda mezarlar Anadolu'nun Güneydoğu kesimini de oldukça çok etkilemiştir (Ensert 1995, 171).

Antik Çağ şehirlerinin önemli bir öğesi de Nekropollerdir. Ölüm sonrası başka yaşam inancı, nekropollerin, özellikle Roma Döneminde yaygınlaşan anıtsal mezar yapılarını da içeren çok çeşitli mezarlarla donatılmasına yol açmıştır ve bunlar ölülere ait kutsal şehir gibi düşünülmüşlerdir. Nekropoller, hem kapladıkları geniş alanlar, hem de sağlık ve dinsel sebeplerden dolayı genellikle şehir surlarının dışında gelişmişlerdir (Cormack 1997, 140).

Nekropollerde kaya mezarları oldukça yaygındır. Kaya mezarlarını, kaya oyuğu ya da kaya aralığı mezarları (Turani 1993, 67), yerli büyük kaya kitlelerinin tabii oyuk ve aralıkları ile ana kayaya direkt oyularak yapılan mezarlar olarak tanımlayabiliriz (Özgüç 1948, 14). Mezar odası girişleri açısından düz, kuyu biçimli, rampalı ve merdivenli girişler gibi farklılıklar, tek-ikili-çok odalı plan tipleri gösterse de genel yapısı ve kullanışındaki amaç açısında belirli bir bütünlük göstermektedir (Orthmann 1979,101). Anadolu'da yapılan kaya oyulmuş oda mezar türü zenginlik ve gösteriş kaygısı taşıdığından özellikle Roma Çağında çok kullanılmıştır (Mansel 1971, 542-544).

Kale Eteği Nekropolü olarak adlandırılan alan, bugün Şanlıurfa İli merkezinde bulunan ve Urfa kalesi olarak bilinen kalenin surlarının bittiği güney

batı kısmındadır. 2012 yılına kadar bir gece kondu mahallesi olan Nekropol alanı, yol çalışmaları sırasında kaya mezarlarının bulunması ile dikkat çekmiştir. Nekropol alanındaki kaya mezarlarını ortaya çıkarmak için Şanlıurfa Müzesi başkanlığında ve benim bilimsel danışmanlığımda 2015 yılında başlatılan kazılar 2017 yılında sona ermiştir. Çalışmalar sonrasında toplamda 72 tane kaya mezarı ortaya çıkarılmıştır. Mezarların tepeden aşağı doğru, üç teras şeklinde, kuzey doğudan güney batı hattı üzerinde, yan yana sıralandıklarını görmekteyiz (Resim 1-2). Bu mezarlardan 44 tanesi az bir tahribat ile günümüze koruna gelmiş, 28 tanesi ise kaya mezarı özelliğini tamamen yitirmiştir. Koruna gelen mezarlardan Dromos merdivenleri tahrip olanlar, M-5, M-8, M-24, M-26, M-27, M-28, M-52, M-56, M-60, girişi tahrip olanlar M-9, M-11, M-16, M-17, M-20, M- 21, M-23, M-29, M-32, M-34, M-54, M-56, M-58, M-59, M-65, M- 69, bir ya da daha fazla Arcaseliumu tahrip olanlar, M-7, M-8, M- 19, M-22, M-23, M-26, M- 28, M- 41, M-58, M-65, M-74 nolu mezarlardır.

Koruna gelen bu 44 kaya mezarına göre, Kale Eteği Nekropolü kaya mezarlarını, merdivenli veya rampalı Dromoslu tek odalı ve üç Arcaseliumlu kaya mezarları (Resim 3), basit girişli tek odalı ve üç Arcaseliumlu kaya mezarları (Resim 4), geçişli iki odalı ve beş Arcaseliumlu kaya mezarları (Resim 5) ve Loculuslu mezar odalı kaya mezarları (Resim 6) olmak üzere sınıflandırabiliriz.

Dromoslu merdivenli ve rampalı tek odalı kaya mezarları

Yer altına açılan kaya mezarlarına ulaşmak için oluşturulan koridor olan Dromoslar (407) merdivenli ve merdivensiz yapılmıştır. Merdivenli olarak yapılan dromoslarda (M-1, M- 5, M-7, M- 9, M-16, M-24, M- 26, M-27, M-28, M-31, M-32, M- 34, M-36, M-37, M-41, M-52, M- 56, M-71, M-72) merdiven sayısı beş veya yedi olan tek sayılardan oluşur. Merdivensiz Dromoslar ise (M- 4, M- 10, M-38, M-53) eğilimli bir rampa şeklinde mezar kapısına ulaşmaktadır. Dromoslu merdivenli mezarların tümünde, merdivenden inildikten sonra son basamakla kapı arasında bir boşluk bulunmaktadır. Bu boşluk kapının açılıp kapanmasına imkan sağlamak için bırakılmıştır. Tüm Dromoslu mezarların kapıları, genelde bir insanın ancak geçebileceği kadar, ortalama 0.60 m. – 0.70 m. civarındadır. Kapı kenarındaki duvar kalınlığı ortalama 0.50 – 0.90 m. arasındadır. Kapılar, ya devrilerek açılıp kapanan Monoblok bir taş levha ya da, sağ veya sol kenara açılmış bir yuva (M-1, M- 24, M-27, M-38) içinde dik olarak hareket eden değirmen taşı biçiminde yassı ve silindirik Monoblok bir kapak taşıdır. Kapıdan geçilip, mezar odasına girildiğinde, kapı eşiğine kıyasla oda tabanı yaklaşık olarak 0.40 – 0.60 m. daha derinde yapılmıştır. Odaya inmek için bir adet basamak bırakılmıştır. Mezarların hepsinde giriş kapısının olduğu duvar hariç diğer dört duvarda, ölülerin konduğu üzeri kemerli niş olarak adlandırılan Arcaseliumlar yer almaktadır. Arcaseliumların her iki kenarlarında kalan boşluklar birbirlerine eşittir. Arcaseliumlar genellikle dairesel kemerli biçimler gösterirlerse de, bir örnekte (M-24) beşik çatılı ve sivri kemerlidir. Arcaseliumların tabanı, mezar tabanından yaklaşık 0.90 m – 1.00 m -1.10 m. yüksekliktedir. Arcaseliumların uzunluğu ise

1.80 m. – 2.20 m. arasında, derinliği ise 0.80 m. – 1.10 m. arasında değişmektedir. M-72 ve M-72 nolu mezarların dromosları ortaktır ve merdivenlidir. M-5, M-27 ve M-31 nolu mezarlarda Bothros" denilen bir iskelet ve artık malzeme çukuru bulunmaktadır.

Bu gruba giren mezarlardan sadece M- 1, M-5, M-24, M-31 ve M-38 nolu mezarlar günümüze sağlam olarak koruna gelmiştir. Diğer mezarların ise, ya merdivenleri, ya kapıları ya da Arcaseliumları tahrip olmuştur.

Basit girişli kaya mezarları

Çoğunlukla doğal kayanın basamaklar meydana getirdiği yerlerde, cepheden kapı açılarak oyulan ve dış taraf ile neredeyse hemzemin olan mezarlardır (M-3, M-6, M-19, M-21, M-22, M-23, M- 29, M-63, M-67). Ana kayanın elverişli olmadığı bu mezarların girişleri basit olarak yapılmak zorunda kalınmıştır. Mezarların tümü tek odalı ve üç Arcaseliumludur. Bu mezarların kapı girişleri büyük monoblok taşla kapatılmış olmalıdır. Sadece M-6'da girişin solunda kapı taşının yerleştirildiği kapı taşı yeri vardır. M-3'de mezar odası içerisinde solda zeminde kemiklerin konduğu bir çukur yer alır.

Geçişli iki odalı mezarlar

Kale eteği nekropolünde sadece iki mezar bu gruba girmektedir. Bu mezarlar (M-8, M-33) Dromosludur. M-8 de altı metrelik bir dromosdan sonra mezar kapısına ulaşılır. Dromos tamamen tahrip edilmiş zeminde derin çukur oluşmuştur. 0.70 m. genişliğinde ve 1.10 m. yüksekliğindeki kapı açıklığı ile öndeki mezar odasına girilir. Ön oda 3.10 x 3.40 m. ölçülerindedir. Sağ ve sol duvarda birer Arcaselium yer alır. Sağdaki Arcaselium tamamen tahrip olmuştur. Bu odanın tavanı tamamen çökmüş durumda üstü açıktır. Ön odadan, sivri kemerli beşik tonozlu bir kapı ile diğer odaya geçilir. Kapı, oldukça kalın bir kenara sahiptir. Bu oda 3.10 x 2.80 m. ölçülerindedir. Üç duvarda da Arcaselium bulunur. Sol ve karşı duvardaki Arcaseliumlar tamamen tahrip olmuştur. Ön oda, kapı ve mezar odası aynı aks üzerine yapılmış ve simetriye çok dikkat edilmiştir. M-33 ise, geniş bir Dromosdan sonra ön mezar odası kapı girişine ulaşılır. Dromosun genişliği mezar odalarının genişliği kadardır. Ön odada sağ ve sol duvarda Arcaselium vardır. Ön odanın kapısı tamamen tahrip olmuştur. Girişte sağda kemik çukuru yer alır. Ön odanın tavanı çöktüğü için üzerin açıktır. Kemerli bir kapı ile ana mezar odasına girilir. Kapı eşiği ön mezar odasının zemininden 0.60 m. yüksekte yapılmıştır. Ana oda 2.80 x 2.80 m. ölçülerinde kare planlıdır.

Loculuslu kaya mezarları

Mezar odasının içinde dikine derin dikdörtgen hücrelere Loculus denmektedir. Bu tip mezarlarda ortak özellik kare ya da dikdörtgen biçimli orta mekanın üç kenarından yanlara, duvarların içine doğru dörtgen kesitli derin hücrelerin (Loculus) açılmış olmasıdır. Kale eteği nekropolünde M-11, M-17, M-20, M-43, M-54, M-59 ve 59-A nolu mezarlar bu grub içerisinde yer alır. M-43 nolu Loculuslu mezar Nekopolün en tepe noktasında yer alır ve yakınında kaya mezarı yoktur. Yedi basamaklı Dromosdan sonra mezar kapısına ulaşılır. Son basamak ile mezar kapısı arasında 2.20 m. düz bir alan yer alır. Kapı genişliği 0.80

m. derinliği 0.65 m. ve yüksekliği 2.80 m. dir. İki basamakla mezar odası girilir. İlk basamak mezar odasının dört yanını dolaşmaktadır. Mezar odası, 4.50 x 4.50 m. ölçülerinde kara planlıdır. Yüksekliği ise, 3.90 m. dir. Giriş kapısının hemen sağında ve solunda içerde birer Loculus, sağ duvarda dört, sol duvarda dört, karşı duvarda ise köşelerde birer Loculus yer alır. Karşı duvarda tam ortada 2.85 m. uzunlukta, 2.10 m. genişlikte bir oda yer alır. Bu odanın hemen sağında bir oda daha yer alır. Bu oda, 4.30 m. genişliğinde ve 2.20 m. uzunluğundadır. Bütün Loculusların uzunluğu 2.20 m. genişliği 0.70 m. ve yüksekliği de 1.50 m. dir. Her Loculus üzerinde 0.50 m. uzunluğunda, 0.45 m. genişliğinde ve 0.60 m. yüksekliğe sahip birer niş bulunmaktadır. M-59 nolu mezar, 2.80 m. uzunluğundaki bir Dromosdan sonra mezar kapısına ulaşılır. Kapı tamamen tahrip edilmiştir. Mezar odası 4.45 m x 2.20 m. ölçülerindedir. Kapı karşısındaki duvarda iki Loculus yer alır. Loculuslar 2.10 m. uzunluğunda, 0.80 m. genişliğinde ve 1.40 m. yüksekliğindedir. M-59 A nolu mezar ise, 3.00 m. uzunluğundaki Dromostan sonra mezar kapısına ulaşılır. Kapı 1.20 m. yüksekliğinde, 0.65 m. genişliğinde ve 0.50 m. derinliğindedir. Mezar odası 2.60 x 2.70 m. ölçülerindedir. Sağ duvarda iki, sol duvarda üç ve karşı duvarda üç tane olmak üzere sekiz Loculus yer alır.

Kaya Mezarları Taban Mozaikleri ve Freskler

30 nolu mezar odası 2.87 x 2.80 m. ölçüsünde ve 2.35 m. yüksekliğindedir. İki Arcaseliumda ıslak sıva üzerine yapılan fresk yer alır. Güney Arcaseliumda, her iki kenarında simetrik olarak kaideli yivli tamburlu, Kompozit Korint başlıklı sütun tasvirleri bulunur. Arcaselium lahitinin dış yüzünde dikdörtgen panoda beyaz zeminde tabula antasa (kitabelik) tutan iki kadın betimi vardır. İçinde sekiz satırlı Yunanca yazıt yer alır. Kuzey Arcaselium lahtinin dış yüzünde de beyaz zeminde içinde dört satırlı Yunanca yazıt bulunan dikdörtgen biçimli tabula antasa tasviri bulunur. Yazıtlardan anlaşıldığına göre bu Fresk, Doksa Aile Kaya Mezarı'nın Fresk'idir (Önal 2017, 122-123).

65 nolu mezarın taban mozaiği. Ölçüleri, 2.85-2.64 x 2.72-2.56 m. dir. Mozaik geometrik desenlidir. Siyah bir bandın çevrelediği kare pano içerisinde beyaz zeminde siyah harflerle üç satır Estrangelo Süryanice yazıt yer alır. Yazıt, yazı biçimi ve şekline göre M.S. 3. yüzyılın 2. Yarısına tarihlendirilmektedir. Yazıttan anlaşıldığına göre bu mozaik, Abdu Ailesi Mozağı'dir (Önal 2017, 119).

67 nolu mezarın taban mozaiği. Mezar odası 2.62 x 2.92 m, mozaik panosu ise, 1.68 x 1.68 m. ölçüsündedir. Mozaik geometrik desenli ve yazıtlıdır. Düz siyah çizgiyle çerçevelenen dikdörtgen panonun merkezinde etrafında simetrik dört iri iğ hacı deseni bulunan bir çelen yer alır. Haçın etrafında Süryanice bir yazıt yer alır. Bu mozaik Hristiyan izlerinin görüldüğü en erken mozaikler biri olması nedeniyle önemlidir (Resim 6).

69 nolu mezar odasının zemininde bir mozaik yer alır. Mezar odası 2.32 x 2.22 m, mozaik panosu da 1.29 x 1.18 m. ölçüsündedir. Siyah bantla çerçevelenen kare panoda, ikisi üstte ikisi altta olmak üzere cepheden dört büst yer alır. Düz siyah çizgiyle çerçevelenen beyaz fondaki ikisi erkek ikisi kadın büstü yer alır. Figürlerin adları sağ yanlarına Estrangelo Süryanice yazıyla yazıldır. Panoda üst solda evin

reisi ve mezar sahibi Gadya'nın büstü görülür. Gadya'nın sol yanında eşi Amma vardır. Alt sol çerçevede, Gadya'nın oğlu Aftua'nın büstü, Aftua'nın solunda ise Magdal yer alır. Yazıtlardan anlaşıldığına göre bu mozaik, Gadya Ailesi Mozağı'dir. Mozaik M.S. 3. yüzyılın başlarına tarihlendirilir. (Resim 7)

Değerlendirme ve Sonuç

Kale Eteği Nekropolündeki tüm mezarlar ana kayaya oyularak yapılmıştır. Mezar odasının iç düzenlemesinde farklılık olsa da mezarların ikisi hariç tümü tek odalıdır. İnançlar doğrultusunda kaya ve kayalıklar, yükseklik, ihtişam ve görkem açısından önemliydiler. Kayanın sağlamlığı ve kalıcı gücünün ölüleri sonsuzluğa götürmede önemli rolü olduğuna inanılırdı. Bu nedenle ölüyü kaya içinde saklamak isteği, mezar odaları yapılması ihtiyacı doğurmuştur. Genellikle eğimli bir yamaçta yer altına oyulmuş ve merdivenle inilen Dromoslara sahip mezarlar yapılmıştır. Bu mezar geleneğine uygun olarak, Şanlıurfa Kale eteğindeki tüm mezarların mezar odası plan olarak giriş, kapı ve iç mekandan oluşmaktadır. Mezar odası, içinde ölüleri saklayan yarı kutsal ve öteki dünya ile ilişkili bir mekan, giriş, insani mezar odasına doğru yönlendiren bir koridor olan Dromos ve kapı ise, her iki dünyayı birbirine bağlayan bir geçittir. Yer altına yapılan bütün kaya mezar odalarında giriş için bir koridora ihtiyaç duyulmuş bunun sonucu olarak da Dromoslar ortaya çıkmıştır. Dromoslar, yer altı mezar odalarının oyulabilmesi için gerekli olan çalışma yerini sağlayan mimari öğeler olarak dikkat çeker. Son Tunç Çağında Batı Anadolu'daki Müskebi Nekropolünde (Özgünel 1987, 535), Gedikli ve Kırışkal Höyükdeki yer altı mezarlarında (Orthmann 1979, 101), Burdur / Kibyra'da (Başer 1990, 235) M. Ö. VI. yy'a tarihlenen mezarlarda, Kelenderis (Gilindere – Aydıncık) Nekropolünde (Zoroğlu 1994, 23-45) Dromoslu rampalı- basamaklı yer altı mezar odalarını görmekteyiz. Dromos bitiminde, bu koridoru mezar odasına bağlayan kapılar dikdörtgen planda yapılmıştır. Bu kapılar ya dikdörtgen biçimli Monoblok taş levha ile ya da silindir Monoblok taş ile kapatılmaktadır.

Kapıları düz kapak taşı veya silindirik taşlarla açılıp kapanan tek odalı ve 3-5 Arcaseliumlu oda mezarlarının orijinini, Erken Tunç Çağına kadar uzanan bir geçmişe sahip Kuzey Suriye'de yer alan mezarlarda görmekteyiz. Ölüyü mezar odasına koymanın bir varyasyonu olarak görülen Arcaseliumlar, Dağlık Kilikya'nın genelinde kaya mezarından anıt mezara kadar birçok mezar tipinde oldukça yaygın bir uygulamadır. Arcaselium, Termessos'da (Abbasoğlu 1987, 213), Çayönü Tepesi'nde (Çambel ve Braidwood 1980, 121), Kommagene'nin Besni Nekropolünde (Zeyrek 2007, 811vd, Res. 11), Tuğlu resimli kaya mezarlarında (Önal ve Güllüce 2004, 519vd, plan 1, Res. 1-28) mezar odasında vardır. Kommagene Bölgesi'nin özellikle Zeugma ve bölgenin Fırat boylarına özgü olan Roma etkili Arcaseliumları Kale Eteği Nekropolündeki mezarların hemen hemen hepsinde görmekteyiz (Wagner 1976, 147, Taf. 54). Kale Eteğinde bazı mezarlarda görülen Arcaselium derinliğinin içine yerleştirilen oygu tekneye yapılan gömü geleneğini, Dağlık Kilikya OLba-Diocaesarea Nekropollerinde (Er ve Söğüt 2005, 102) yaygın olarak görmekteyiz. Kemer nişlerin, üzerini kapadığı lahitlerden oluşan Arcaseliumlar, tek mezar odasının yan duvarlarına oyularak yapılmıştır. Yer altına

yapılmış Dromoslu ve tek odalı mezarların yüzey kayasına da oyulduğu görülmektedir. İç düzenleme aynı olmakla birlikte bunların merdiven, Dromos veya doğrudan mezar odasına girişleri vardır. Çok odalı mezarlarda merkezi bir plan anlayışı olup, kapı girişinden itibaren ortada bir hol ve etrafında buraya açılan duvarlarında Arcaseliumlar olan odalar yer almaktadır. Aydın Ballıkaya'da (Atalay 1987, 297) , Eskişehir / Şükranlı Nekropolünde (Tokgöz 1976, 117-142), Eskişehir / Han ilçesinde (Pehlivaner ve Özçatal 1999, 67) çok odalı kaya mezarları görülmektedir. Hatay Reyhanlı'da Geç Roma dönemine birkaç odalı kaya mezarları görülür (Yenisoğacı 1990, 215).

Loculuslu mezarlarda ortak özellik, genelde Dromoslu merdivenli ya da basit girişlerden sonra kare yada dikdörtgen biçimli orta mekanın üç kenarından yanlara, duvar içine doğru dörtgen kesitli derin hücrelerin (Loculus) açılmış olmasıdır. Loculus tavanları, ceset yerleştirme işleminin kolayca yapılabileceği yüksekliktedir. Loculusların uzunluğu 2.10 m. ve 2.20 m. arasında, genişliği 0.70 m. ve 0.80 m. arasında ve yüksekliği de 1.50 m. dir. Ancak M-59 nolu mezarda bu ölçüler daha azdır. Bu da bize M-59 un bir çocuk mezarı olduğunu göstermektedir. Loculusların tabanları düzdür. Loculuslu mezarlar içinde birçok ölünün yattığı mezar odalarıdır. Bu tip kaya mezarlarını Suriye'de özellikle Palmira'da görmekteyiz (Toynbee 1971,229vd, fig. 26-28).

Tarihlendirme

Kaya mezarlarını tarihlendirmek oldukça zordur. Mezar odalarının, birbirini takip eden kültürler tarafından, bir çok kereler kullanılmış olması ve her seferinde de yeni bir amaçla bir öncesinin izlerini yok ederek bazı düzeltmelerin yapılması bu zorluğun en önemli nedenir. Mimari döşemler ve mezarlar içerisindeki buluntular sayesinde tarihlendirme yapılabilmek daha kolaydır. Kale Eteği Nekropolünde iki mezarın tabanında yer alan mozaikler bize tarihlendirmede yardımcı olmaktadır. Mezarın birindeki mozaiğin yazıtındaki, yazı biçimi ve şekline göre M.S. 3. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilmektedir. Diğer mezardaki mozaik ise M.S. 3. yüzyılın başlarına tarihlendirilir.

KAYNAKÇA

ABBASOĞLU, H. (1987), "1986 Yılı Termessos Yüzey Araştırmaları" *Arş. ST.*, No. 13, 203-215.

ATALAY, A. (1987), "İzmir ve Aydın Yörelerinde Mağara Araştırmaları" *Arş. ST* V-II., 290-301.

BAŞER, S. (1990) "1988-1989 Yılları Kibyra Kurtarma Kazıları" *Mz. KK. Sm.* I., 232-245.

CORCMACK, S. (1997) "Funerary Monuments and Mortuary Practise in Roman Asia Minor" *The Early Roman Empire in the East*, (Ed.) Susan Alcock, Oxbow Monographies, Oxford.

ÇAMBEL, H. ve R. BRAİDWOOD (1980) *Güneydoğu Anadolu Tarih Öncesi Araştırmaları*, İstanbul.

ÇEVİK, N. (2000) *Urartu Kaya Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri*, T.T.K. Ankara.

ENSERT, K. (1995) *Erken Tunç Çağı Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesi Ölü Gömme Gelenekleri Işığında Oylum Höyük Mezarları*, (Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi).

ER, Y. ve B. SÖĞÜT (2005) "Dağlık Kilikya'da Olba-Diocaesarea Nekropollerindeki Kaya Mezarları", *TürkAD* 5, 100-120.

IŞIK, F. (1989) "Batı Uygarlığının Kökeni, Erken Demirçağ Doğu-Batı Kültür ve Sanat İlişkilerinde Anadolu", *Türk AD* 28, 15-28.

KOCH, G. (2001) *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

KURTZ, D. ve J. BOARDMAN (1971) *Greek Burial Customs*, New York, 1971.

MANSEL, A.M. (1971) "Gemlik Tümülüs Mezarı", *Belleten* XXXVIII, Sayı 150, 540-560.

ORTHMANN, W. (1979) "Burial Customs of the III rd Millenium B.C. in Euphrates Valley" *Le Moyen Euphrate*, Strasbourg.

ÖNAL, M. (2017) *Urfa-Edessa Mozaikleri*, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Aycı Promosyon Ltd. Şti., Zonguldak.

ÖNAL, M., H. GÜLLÜCE ve H. TUĞLU (2004) "Resimli Kaya Mezarı" *60. Yaşında Fahri Işık'a Armağan, Anadolu'da Doğdu*, İstanbul, 2004.

ÖZGÜÇ, T (1948) *Ön Tarihte Anadolu'da Ölü Gömme Adetleri*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

ÖZGÜNEL, C. (1987) "Selçuk Arkeoloji Müzesinde Saklanan Bir Myken Pyxis'i ve Düşündürdükleri", *Belleten* LI sa. 200, 530-540.

PEHLİVANER, M. ve M.F. ÖZÇATAL (1994) "Yazılıkaya ve Han'da Kazı ve Temizlik Çalışmaları" 5. *MKKS*. 65-78.

SEEHER, J. (1993), *Tarih Öncesi Çağlarda Ölüm ve Gömü*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

SİVAS, T. (1999) *Eskişehir-Afyonkarahisar-Kütahya İl Sınırları İçindeki Phryg Kaya Anıtları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

TOKGÖZ, D. (1976) "Şükranlı Nekropol Kazısı-1974", *TAD*, C. XXIII, No:2, 117-142.

TOYNBEE, J.M.C. (1971) *Death and Burial in the Roman World*, Ithaca.

TURANİ, A. (1993) *Sanat Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

WAGNER, J. (1976) *Seleukeia am Euphrat/Zeugma*, Wiesbaden.

YENİSOĞACI, H.V. (1990) "Reyhanlı-Esentepe Kaya Mezarları Kutarma Kazısı" *Mz. K.K*: Sm. I, 210-225.

ZEYREK, T.H. (2007) "Besni Nekropollerinden Kaya Mezarları", *Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan*, Hazırlayanlar. M. Alparslan-M.D. Alparslan-H. Peker, İstanbul, 810-826.

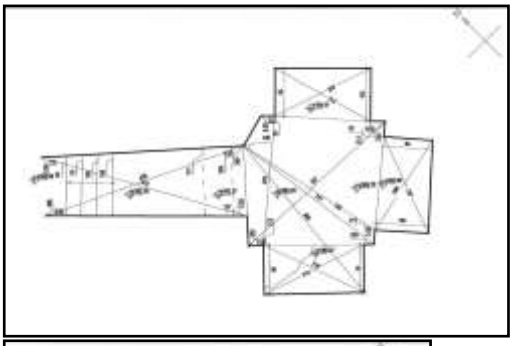
ZOROĞLU, L. (1994) *Kelenderis I,* Ankara.

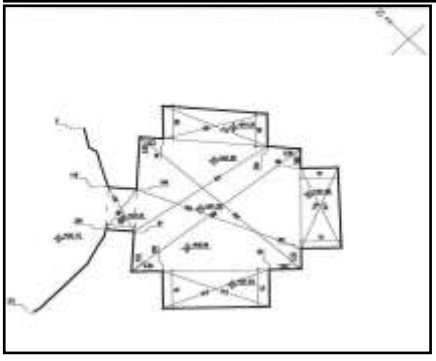
Resim 1 . Nekropoldeki konumları. Kaya mezarlarının

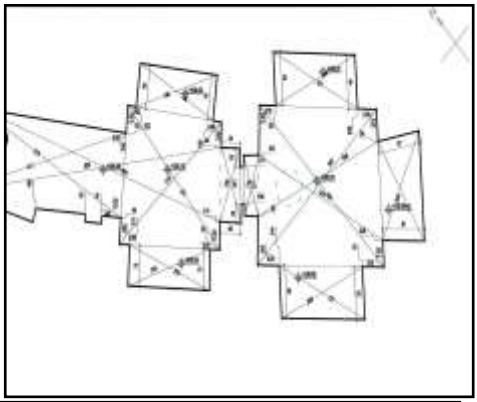
Resim 2. Kale Eteği Nekropolü.

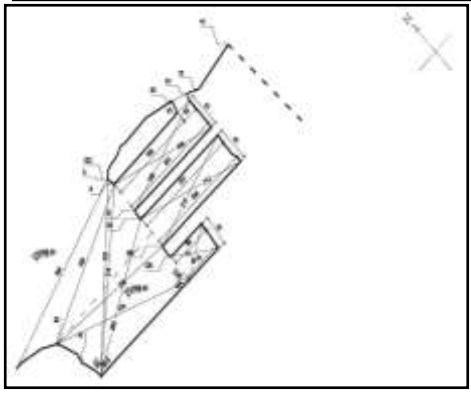
Resim 3. Dromoslu merdivenli, tek odalı ve 3 Arcaseliumlu kaya mezarı planı.

Resim 4. Basit girişli tek odalı ve 3 Arcaseliumlu kaya mezarı planı.

Resim 5. Dromoslu, geçişli iki odalı ve 5 Arcaseliumlu kaya mezarı planı.

Resim 6. Loculuslu kaya mezarı planı.

Resim 7. 67 Nolu Mezar Taban Mozaiği.

Resim 8. 69 nolu Mezar Odası Taban Mozaiği. Gayda Ailesi Mozağı